

навіть побіжний аналіз дає підстави вважати, що актуальність цієї проблеми є гострою і потребує вирішення в найближчому майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Статистичні дані Міжнародної організації міграції в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/dani-ta-resursy>.
2. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення: монографія / О. Ф. Новікова, В. П. Антонюк, О. В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки промисловості. Київ, 2018. 244 с.
3. Внутрішньо переміщені особи: статус, його отримання та права. Асоціація жінок-юристок України. 2 березня 2022 рік. URL: <https://jurfem.com.ua/vnutrishno-peremishcheni-osoby-status/>.

Дмитрик Ірина

iryna.dmytryk@donntu.edu.ua

РОЗ'ЄДНАНА ВІЙНОЮ РОДИНА ЯК ВИКЛИК ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Для нашої держави феномен роз'єднаних родин не є новим. Наприкінці ХХ-на початку ХХІ ст. стабільно високий рівень трудової міграції громадян України супроводжувався не тільки тривалим окремим проживанням, що негативно впливало на подружні стосунки, але й став однією з причин соціального сирітства. У науковий обіг введено й інші терміни за темою: транснаціональна сім'я, тимчасово неповна сім'я, євро сироти, діти, залишені позаду. Діти батьків-трудомих мігрантів залишаються повністю або частково без батьківського догляду та виховання, часто під опікою бабусі та дідуса. Особливістю ситуації є достатній або високий рівень забезпечення матеріальних потреб дитини одночасно із вимушеною недостатньою

родинною комунікацією в межах практик «онлайн-материнства» чи «онлайн-батьківства».

Характерні для міграційних процесів зміни – нестабільні відносини подружжя на відстані та послаблення емоційного зв'язку між батьками (чи одним з батьків) і дитиною на фоні посилення споживацьких настроїв – часто призводять до кризи чи навіть розпаду родини. Відносно транснаціональних сімей, які роз'єднані внаслідок трудової міграції, експерти зазначають [1, с. 269]:

- надання психологічної підтримки і взаємодопомоги, зняття емоційної напруги, реалізація найбільш індивідуальних потреб – не можуть повноцінно виконуватись на відстані;
- виникають суттєві проблеми з вихованням дітей і піклуванням про них;
- фрагментарно втілюється функція взаємного соціального контролю та захисту;
- актуалізується потреба догляду за літніми членами сім'ї, які потребують інструментальної допомоги, зростає ризик самотності осіб похилого віку.

З 2014 року кількість роз'єднаних родин в Україні значно збільшилась через катастрофу війни. Часто виїзд з тимчасово окупованих територій здійснювався не всією родиною, а її частиною. Прийняття рішення могло полегшуватись вступом до вишу або можливістю продовження трудових відносин на неокупованій території, а для інших членів родини могло унеможливлуватись необхідністю догляду за родичами похилого віку/ із інвалідністю, які залишались на окупованій території. Важливим чинником був рівень життя конкретних родин: спроможність орендувати житло, перспектива придбання житла. Особливістю існування роз'єднаних родин в цей період були регіони походження (Донецька та Луганська області, Крим) або соціальний статус (ВПО, родини військовослужбовців-учасників АТО/ООС).

Після повномасштабного нападу росії катастрофа війни охопила всю Україну. Значно розширився перелік населених пунктів, в яких велись чи

ведуться активні бойові дії, повітряні тривоги лунають у всіх регіонах держави. В 2022 році новорічною маркою від Укрпошти було обрано ілюстрацію «Роз'єднані війною». Сюжет марки символізує розлуку, до якої призвела війна. Її авторка – учениця 11-го класу Валерія Михайлова із Миколаєва [2].

Надзвичайно потужна зовнішня та внутрішня міграція, спричинена війною, розділила мільйони українських родин. В пошуках безпеки за кордоном чи в інших регіонах України свої домівки залишали переважно жінки та діти, літні родичи. Чоловіки у багатьох випадках не супроводжували свою родину. Виїзд за кордон, окрім певних виключень, законодавчо унеможливлений для військовозобов'язаних чоловіків. Евакуація не завжди розглядалась тими чоловіками, чия трудова діяльність пов'язана із підприємствами, що продовжували працювати або не могли бути релоковані. З метою забезпечення економічних потреб родини чоловіки часто залишались працювати в умовах загострення безпекової складової, тотального закриття продуктових магазинів та аптек, відсутності водо- та газопостачання.

Фактором роз'єднання у 2022-2023 рр. може бути рішення окремих членів сім'ї залишатись на окупованих територіях, коли інші стають ВПО чи мігрують.

Повномасштабне вторгнення зумовило різке і суттєве збільшення в українському суспільстві кількості сімей військовослужбовців. В таких родинах окрім емоційного переживання розлуки подружжям, батьками та дітьми з усіма психологічними, соціальними, педагогічними, демографічними наслідками, присутнє постійне відчуття страху та тривоги за рідну людину. Вони є особливо вразливими через найбільші ризики для життя та здоров'я захисників України в умовах війни. До надскладного спектру емоцій самих військових додається родинний фактор: регламентація служби не надає можливості часто бачити своїх рідних або самостійно планувати час зустрічей. Якщо чоловік-військовий несе службу не на передовій, дружина з дітьми часто переїжджають ближче до нього, щоб мати змогу хоча б інколи бачитись. Проте

дружина та діти можуть знаходитись за кордоном, особливо якщо їх дім знаходиться в районах, де точаться бої, які зазнали окупації, руйнування.

Отже, в екстремальних умовах війни роз'єднані родини стали типовим явищем для українського суспільства. Якщо раніше рішення про певний період окремого проживання через трудову міграцію сім'ї приймали під тиском соціально-економічних факторів, але самостійно, то в умовах війни це рішення продиктовано фактором безпеки (її пошук ВПО, вимушеними зовнішніми мігрантами, або її творення військовослужбовцями). Це виклик, державі та громадянському суспільству доведеться докласти значних зусиль, щоб впоратись із ним.

Список використаних джерел

1. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Київ, 2018. 396 с.

2. Андрєєва В. Новорічну марку обрали усією країною: в Укрпошті показали ескіз переможця. *Українська правда. Життя*. 2022. 8 листопада. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/11/8/251214/> (дата звернення: 14.11.2023).